Compozitori Clujeni. Generația ’76-’80

Cristina Șuteu

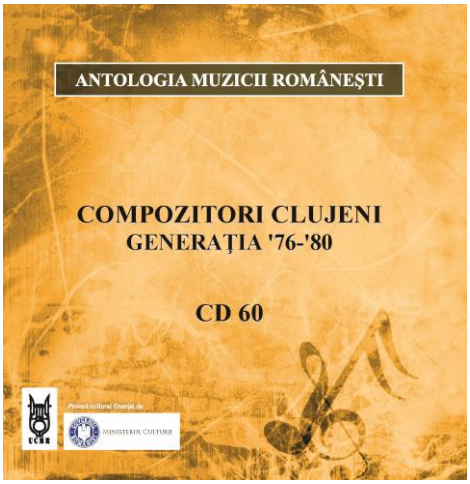

Salutăm cu deosebit entuziasm apariția în anul 2022 a CD-ului *Compozitori Clujeni. Generația ’76-’80* care face parte din seria „Antologia Muzicii Românești”, proiect finanțat de Ministerul Culturii alături de Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor din România.

Cu un total de 61 de minute și 33 de secunde de muzică contemporană, acest CD oferă publicului privilegiul de a audia șase lucrări, fiecare cu propria amprentă a originalității, a șase discipoli formați în Școala Clujeană de Compoziție a Academiei Naționale de Muzică „Gheorghe Dima” sub atenta îndrumare a maestrului Cornel Țăranu și a maestrului Hans Peter Türk.

➢ Prezentul album debutează cu ***Cinci bagatele pentru clarinet și cvartet de coarde*** (2012: Track 1-5), lucrare în care conf. univ. dr. **Șerban Marcu** (n. 1977) se raportează într-o manieră personală la estetica minimalistă. Explicând concepția compozițională a fiecărei miniaturi în parte, Șerban Marcu afirmă faptul că în *Bagatela nr. 1* (2:30’’) minimalismul se manifestă sub forma economiei la nivelul structurii tonale, fiind realizată cu ajutorul a doar 10 înălțimi diferite. În *Bagatela nr. 2* (1:02’’), varietatea ritmică este redată prin „discursul clarinetului care este realizat aproape exclusiv din șiruri de optimi”, iar pentru parametrul armonic din *Bagatela nr. 3* (3:37’’) cantilena lirică a clarinetului este acompaniată numai cu ajutorul acordurilor micșorate cu septimă mică. Discursul muzical de tip repetitiv-evolutiv din *Bagatela nr. 4* (2:10’’) este urmat de o abordare minimalistă la nivelul gesturilor muzicale în *Bagatela nr. 5* (3:09’’). Compozitorul Șerban Marcu precizează: „clarinetul se găsește în prim-planul discursului muzical în toate cele cinci miniaturi, cvartetului de coarde revenindu-i mai degrabă un rol de însoțitor al clarinetului, de «decor» armonic sau timbral.” (Șerban Marcu, 2012)

Lucrarea a fost prezentată publicului la data de 5 noiembrie 2012, în cadrul spectacolului „Cvintete cu clarinet din secolul XXI”, și înregistrată live în Sala Studio prin efortul Studioului Acustic al Academiei Naționale de Muzică

„Gheorghe Dima”, Cluj-Napoca. Concepția interpretativă aparține renumitului clarinetist Răzvan Poptean și prestigiosului cvartet de coarde „Arcadia”: Ana Török (vioara I), Răsvan Dumitru (vioara II), Traian Boală (violă), Zsolt Török (violoncel).

➢ În succesiunea prezentată pe CD, urmează ***Starlight*** pentru flaut, vioară, violoncel, harpă și percuție (2021, Track 6, cu o durată de 8:03’’) semnată de conf. univ. dr. **Tudor Feraru** (n. 1976), lucrare pe care însuși compozitorul o clasifică „în categoria «soundscape», bazându-se totodată pe procese aleatorice parțial controlate la nivelul înălțimilor, intensităților și densității texturale. Piesa are ca scop implicarea cât mai consistentă a interpreților în crearea unui peisaj sonor unic, menit să sugereze o călătorie printre galaxii. Partitura apelează la ilustrații grafice, întocmai unor constelații, și utilizează o axă temporală pe baza căreia instrumentiștii pot urmări firul relativ al desfășurării sonore. Cu toate că este permisă multă libertate în contribuția individuală a fiecărui instrumentist, componența ansamblului nu poate suferi modificări (percuția include exclusiv vibrafon, glockenspiel, trianglu și clopoței metalici). Efectul sonor scontat al lucrării ar putea fi cel mai bine definit prin atemporalitate și imponderabilitate.” (Tudor Feraru, 2021)

Înregistrarea a fost realizată în cadrul Festivalului „Meridian” (2021), lucrarea fiind interpretată de „Ensemble Couleurs”, dirijat de Alexandru Ștefan Murariu, avându-i ca protagoniști pe Ramona Murariu (flaut), Francesco Ionașcu (vioară), Diana Stir (violoncel), Alexandra Răileanu (harpă) și Toni Vîntur (percuție).

➢ Conf. univ. dr. **Răzvan Metea** (1978-2021) a conceput lucrarea ***Schizo Folk*** pentru clarinet și muzică electronică (2011: Track 7-9, p. I – 3:40’’, p. II – 3:35’’ p. III – 2:48’’) ca pe „o combinație de melodii în stil folcloric românesc, reunind efecte sonore realizate cu ajutorul corpului omenesc și al calculatorului. La baza acestei lucrări stă un motiv muzical supus unei continue elaborări, din care rezultă linia melodică având ca unități constructive de bază intervalele de cvartă și secundă.

În prima parte regăsim doi vectori care alternează permanent – unul melodic (interpretat la clarinet) și unul ritmic (realizat prin lovituri de picior). Tot aici întâlnim momente *Rubato,* de aleatorism și improvizație. În partea a II-a se remarcă, de asemenea, două elemente, dar de această dată unul static și monoton (la început) și unul mișcat, dansant, pe un ritm de vals (la sfârșit). În partea a III-a, majoritatea ideilor prezente în primele două părți se combină și se dezvoltă, muzica evoluând și culminând cu acel *folclor schizofrenic* menționat și în titlu. În părțile a II-a și a III-a, muzica electronică este concepută sub forma unui *negativ* peste care este suprapusă interpretarea solistului.” (Răzvan Metea, 2011).

Lucrarea a fost prezentată publicului de clarinetistul Răzvan Poptean, în cadrul spectacolului „Clarinetomania” din data de 12 octombrie 2011, în Sala

Studio a Academiei Naționale de Muzică „Gheorghe Dima”, înregistrarea fiind realizată de Studioul Acustic al instituției.

➢ În accepțiunea muzicologului conf. univ. dr. Lucian Ghișa, lucrarea ***Ludus cvintetix*** pentru clarinet și cvartet de coarde (2012, Track 10, 11:48’’), semnată de conf. univ. dr. **Ciprian Gabriel Pop** (n. 1977), „redă un joc motoric în cadrul căruia polifoniile de accente, alături de ritmul ostinato reprezintă principalele elemente componistice ale lucrării. […] Cvintetul se înscrie în sfera categoriei estetice a comicului, aspect ce caracterizează o mare parte a creației compozitorului Ciprian Gabriel Pop, care a reușit, deja, să își creioneze un stil aparte și bine structurat, un limbaj care îl individualizează în cadrul grupului de tineri creatori din școala clujeană. Polifonist prin excelență, ludic prin construcție și *giusto* prin tehnică, Ciprian Gabriel Pop reușește, și de această dată, să creeze o lucrare prefect ancorată în cei mai noi algoritmi de creație ai secolului XXI, dar care se adresează, prin accesibilitate, unui public larg.” (Lucian Ghișa, 2012)

Prin aportul clarinetistului Răzvan Poptean și al cvartetului „Arcadia”, lucrarea a fost interpretată în cadrul spectacolului „Cvintete cu clarinet din secolul XXI” care a avut loc în data de 5 noiembrie 2012 în Sala Studio a Academiei Naționale de Muzică „Gheorghe Dima”, înregistrată de Studioul Acustic al instituției.

➢ Conf. univ. dr. **Matei Pop** (n. 1980) a dedicat ***Nostalgia – Hommage a Zoltán Kodály*** pentru flaut, clarinet, pian, vioară, violă și violoncel (2019, Track 11, 8:42’’) ansamblului francez de muzică contemporană „2e2m”, care a realizat prima audiție absolută a piesei în același an, în cadrul Festivalului Internațional „Cluj Modern”.

Însuși compozitorul afirmă faptul că „titlul evocă o perioadă arhaică, în care forțele elementare ale muzicii erau mai aproape de inimile oamenilor. Materialul muzical constă în cea mai mare parte din citate din surse folclorice maghiare autentice, preluate din culegerile extensive realizate de marele compozitor și etnomuzicolog Zoltán Kodály, lucrarea constituind în același timp un omagiu adus personalității acestuia.

Procedeele componistice se bazează pe exploatarea fenomenelor polimetrice și politempice obținute prin varii suprapuneri sau alternări ale melodiilor-sursă, ca și prin congruențele modale ce rezultă din acestea. Există de asemenea o melodie originală, care funcționează ca un *ritornel*, rolul său fiind de a separa diferite secțiuni muzicale în cadrul structurii formale.” (Matei Pop, 2019).

Lucrarea a fost prezentată de prestigiosul ansamblu „AdHOC”: Raluca Ilovan (flaut), Aurelian Băcan (clarinet), Francesco Ionașcu (vioară), Ovidiu Costea (violă), Vlad Rațiu (violoncel), Eva Butean (pian), sub conducerea muzicală a maestrului Adrian Pop, în cadrul Festivalului „Toamna muzicală clujeană”, la data de 18 octombrie 2022 în Sala Studio a Academiei Naționale de Muzică „Gheorghe Dima” și înregistrată de Studioul Acustic al instituției.

➢ Vicepreședintele Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România, conf. univ. dr. **Cristian Bence-Muk** (n. 1978) a compus ***21.12.2012*** *pentru clarinet și cvartet de coarde* (2012, Track 12, 10:17'').

Conform menționărilor compozitorului Cristian Bence-Muk, lucrarea „nu simbolizează sfârșitul lumii, ci doar încheierea unui amplu ciclu al Soarelui, ciclu de 26.000 ani tereștri, aspect calculat cu precizie de către cei mai mari astronomi ai Antichității – maiașii."

„Inițial, cifrele din titlul piesei sunt interpretate ca un număr de telefon, iar sunetele tastelor, transferate în sunete muzicale, dau naștere unui motiv muzical care va străbate întreaga partitură.

Ulterior, numerele își vor găsi un echivalent melodic (luând în calcul ambitusul unui pian standard – „La" din Sub contra octavă până la „do 5" – se vor căuta sunetele 21, 12, 20, 1 și 2, pornind atât din registrul grav în sens ascendent, cât și de la limita superioară a ambitusului în sens descendent, ceea ce va genera două motive de câte cinci sunete fiecare, care împreună cu inversările lor și o serie de 12 sunete vor constitui materialul muzical principal al piesei), ritmic (cifra 2 – va fi reprezentată de două șaisprezecimi sau un acord repetat, 1 – de o optime sau un acord izolat), parțial și metric (măsuri alternative: 8/8, 10/8, 12/8).

Momentul trecerii Soarelui dintr-o emisferă a galaxiei în alta va fi subliniat printr-un moment aleatoric general, care îi va implica pe toți cei cinci interpreți, sugerând, astfel, perturbarea și haosul de proporții cosmice. Trecerea în altă emisferă galactică va produce multiple inversări ale elementelor muzicale de bază, ca o «răsturnare» a ordinii lucrurilor, culminând într-o direcție extramuzicală, prin formarea numărului de telefon recurent, adică 21022112. Schimbarea și evoluția spirituală, ce apare ca o consecință a transformărilor cosmice, este sugerată prin înlocuirea secundei mici (semiton) – ce reprezenta elementul constructiv principal al «vechii lumi» sonore – cu secunda mare (ton) – ce va deveni, după momentul aleatoric general, noul element de construcție sonoră –, încercându-se reclădirea întregii lumi pe noi baze, în contextul unei evoluții ascendente, în spirală." (Cristian Bence-Muk, 2012)

Această lucrare este oferită ascultătorilor în înregistrare live din spectacolul „Cvintete cu clarinet din secolul XXI" – 5.11.2012, care a avut loc în Sala Studio a Academiei de Muzică „Gheorghe Dima", în interpretarea clarinetistului Răzvan Poptean și a cvartetului „Arcadia" .

Compozițiile semnate de Șerban Marcu, Răzvan Metea, Ciprian Gabriel Pop și Cristian Bence-Muk sunt realizate și imprimate în cadrul proiectului C.N.C.S., de tip TE, „Impactul artistico-social al creației muzicale contemporane în secolul al XXI-lea, prin prisma relației creator-interpret-public consumator" (2010-2013), director de proiect: Cristian Bence-Muk.

Prezentul document sonor, produs sub auspiciile Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România și masterizat de Andrei Barbu, oferă publicului un

valoros material muzical cu lucrări reprezentative ale acestor compozitori clujeni contemporani.

Sensibilitatea în redarea expresivității muzicale, precizia ritmică, sincronizarea și prezența de spirit a interpreților în tălmăcirea discursului muzical reprezintă doar câteva dintre valențele pe care ascultătorii le vor putea remarca în timpul audiției CD-ului.

Privit din altă perspectivă, întregul mesaj artistic creat și interpretat în cadrul acestui album s-ar putea traduce printr-o invitație spre universul componistic al fiecăruia dintre cei șase compozitori clujeni, pentru a fi descoperite noi dimensiuni epistemologice ale lucrărilor lor.

Aceste capodopere îmbină cu succes stileme ale culturii muzicale românești și universale, iar impactul pe care deja l-au avut și îl vor mai avea asupra publicului, justifică exprimarea dorinței noastre ca în viitorul apropiat să avem privilegiul de a audia și alte albume ale acestor **Maeștri în arta compoziției.**

SUMMARY

Cristina Șuteu

Composers from Cluj-Napoca. Generation '76-'80

The 60th CD of the Romanian Music Anthology, produced under the auspices of the Romanian Composers and Musicologists Union, offers the public a valuable musical material with representative works of contemporary composers from Cluj: Șerban Marcu, Tudor Feraru, Răzvan Metea, Ciprian Gabriel Pop, Matei Pop and Cristian Bence-Muk. The whole artistic message created and performed on this album could be translated into an invitation to the compositional universe of each of the six composers from Cluj, in order to discover new epistemological dimensions of their works. These masterpieces successfully combine styles of Romanian and universal musical culture, and the impact they have already had and will continue to have on the public justifies our wish that in the near future we will have the privilege of hearing other albums by these masters of the art of composition.